

Zorakılığın qarşısını necə almaq olar

İndi mən nə edəcəyimi bilirəm!

Fəslin mövzusu	Zorakılıq
Çətinlik dərəcəsi	I dərəcə
Yaş həddi	7 – 13 yaş
Tələb olunan vaxt	60 dəqiqə
İştirakçı sayı	4 – 20 uşaq
Oyunun növü	“Dondurulmuş səhnə”nin yaradılması, müzakirə
Xülasə	Uşaqlar “donmuş səhnələrin” köməyi ilə münaqişə və ya zorakılıq hallarını təsvir edirlər, sonra isə zorakılıq tətbiq etmədən həmin situasiyaların həllini nümayiş etdirirlər
Vəzifələr	<ul style="list-style-type: none">• Zorakılığın səbəbləri haqqında məlumatlılığı genişləndirmək• Münaqişələrin qeyri-zorakı həllərini aşkar etmək• Müzakirəni zorakılığın səbəblərindən başlamaq
Hazırlıq	Yoxdur
Materiallar	Yoxdur

Təlimat

1. Qrupla zorakılıq mövzusunun müzakirə edin. Bu nədir? Onların fikrincə, zorakılığın hansı formaları var? Fiziki zorakılıqdan başqa psixoloji şiddət, zorakı rəftar təhlükələrini daxil etməklə uşaqlara zorakılıq anlayışını genişləndirməyə kömək edin.
2. Uşaqları 4-6 nəfərdən ibarət qruplara bölün. İzah edin ki, hər qrup müşahidə etdiyi və ya yaşadığı zorakılıq hallarının (məsələn, məktəbdə, ailədə, dostlarla) müzakirəsinə on beş dəqiqə sərf etməlidir. Qrup zorakılıq hallarından birini seçməlidir, sonra isə bu vəziyyəti digərlərinə göstərmək üçün “dondurulmuş səhnə” yaratmalıdır. “Dondurulmuş səhnə” qrupun bütün üzvlərindən ibarət olmalıdır, səssiz və hərəkətsiz nümayiş etdirilməlidir. Onların duruşları və üz ifadələri səhnədəki rollarını əks etdirməlidir (məsələn, qurban, zorakılıq edən şəxs və ya şahid).
3. Hər qrupdan öz “dondurulmuş səhnə”sini təqdim etməyi xahiş edin. Digərləri səhnələrdə nəyin təsvir olunduğu haqqında öz fikirlərini söyləməlidir. Səhnəni təqdim edən qrup heç bir şeyi şərh etməli deyil.
4. Bütün qruplar səhnələrini təqdim edəndən sonra xahiş edin ki, şagirdlər nümayiş etdikləri zorakılıq situasiyasının və ya münaqişənin qeyri-zorakı həllini öz kiçik qruplarında müzakirə

etsinlər. Sonra qruplar situasiyanın necə həll olunmasını göstərmək üçün başqa bir “dondurulmuş səhnə”ni yaratmalıdır.

5. Xahiş edin ki, hər qrup “münaqişənin həlli səhnəsi”ni yaratsın və qrupun qalan hissəsinə təqdim etsin. Bu dəfə hər təqdimatdan sonra digərlərin gördükləri haqqında fikirlərini söyləmək üçün qısa bir müzakirə keçirdin. Bundan sonra səhnəni təqdim edən qrup situasiyanın mahiyyətini və onun həllini izah etməlidir. Digərləri mümkün həllər haqqında fikirlərini söyləyə bilərlər. Adətən zorakılıq probleminin bir neçə həlli yollarının olduğunu vurğulayaraq, uşaqlardan xahiş edin ki, bu həlləri öz həyat təcrübələri baxımından qiymətləndirsinlər.

Təhlil və qiymətləndirmə

1. Aşağıdakı sualların köməyi ilə oyunu təhlil edin:
 - a) Zorakılıq situasiyasını əks etdirən “dondurulmuş səhnə”də özünüzü tanıya bilərsiniz? Siz nə vaxtsa belə bir situasiyaya düşmüşünüz?
 - b) Bu situasiyanın / münaqişənin qeyri-zorakı həllini tapmaq çətin idi? Niyə?
 - c) Həllini necə tapdınız?
 - d) Situasiyanın “dondurulmuş səhnə”sində iştirakçı olaraq özünüzü necə hiss edirdiniz?
 - e) Bu situasiyanın həllini əks etdirən səhnədə özünüzü daha yaxşı hiss edirdinizmi? Niyə “hə” və ya niyə “yox”?
 - f) İnsanların zorakılığa əl atmasının səbəbləri hansılardır?
 - g) Çətin situasiyalarda hansı yollarla zorakılığı azalda və ya onların qarşısını ala bilərsiniz?
 - h) Zorakı davranış əlamətləri hansılardır?
2. Aşağıdakı sualları verməklə oyunu insan hüquqları ilə əlaqələndirin:
 - a) İnsanın zorakılıqdan müdafiə haqqı varmı? Hansı insan hüquqları qeyri-zorakılığa aiddir?
 - b) Niyə qeyri-zorakılığa aid insan hüquqları bu qədər vacibdir?
 - c) Bu hüquqları necə qorumaq olar?

Davamı üçün təkliflər

- Bu oyun qrup daxilində zorakılığı müzakirə etməyə imkan verir. “Bizim qrupun Konstitusiyası” oyunu uşaqları qrup daxilində davranış standartlarının müəyyənləşdirməsi və onlara riayət olunmasına nəzarətə dəvət edir.
- Zorakılığın qarşısının alınmasının və ya anti-agressiyanın öyrədilməsi.
- Sizin rayonunuzda zorakılığa qarşı hər hansı kampaniya və ya tədbirlərin keçirilməsinin yoxlanılması.

- Öz məktəblərinizdə yaşadığınız üçün zorakılıqdan imtina təlimlərinin təşkili.
- “Müşahidəçidən köməkçiyə doğru” oyunu da təhqiramiz davranışlı rollara müraciət edir. “Yaralayan sözlər” oyunu psixoloji zorakılıq haqqındadır.

Fəaliyyət üçün ideyalar

- Zorakılıq və zorakılıqdan imtinaya aid plakatlar hazırlayın və ictimai yerlərdə yerləşdirin. Burada zorakılığa məruz qalan insanların müraciət edə biləcək telefon nömrəsi və ya ünvanı göstərin.
- Zorakılıq olmadan münaqişələrin həll etmə yollarını nümayiş edən küçə tamaşaları təşkil edin.

Aparıcılara məsləhətlər

Zorakılığa məruz qalmış uşaqlara qarşı diqqətli olun.

- Uşaqlar “tipik” situasiyanı da seçə bilirlər; istəkləri olmasa, özləri haqqında danışmağa məcbur etməyin.
- Tapşırığın şərtlərinin izahı zamanı kiçik köməkçi qrupundan “dondurulmuş səhnə”ni nümayiş etmələrini xahiş edin.
- Uşaqlar zorakılıq situasiyalarının (xüsusən böyüklərin iştirakı ilə) real həllərinin axtarışında çətinlik çəkə bilirlər. Uşaqların müdafiəsi problemləri ilə məşğul olan yerli orqanların köməyini daxil etməklə dəstək və müdafiə ilə əlaqədar bir neçə məsləhət hazırlayın.

Uyğunlaşdırma

- Uşaqlar fotokameradan istifadə edib səhnələri çəkə bilirlər. Sonra zorakılığın qarşısını alan yolları əks etdirən şüarları və ya fikirləri şəkillərlə yanaşı otaqda asın.